

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ του Κωνσταντίνου Δ. Κρεμαλή ΓΙΑ ΤΗΝ «ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

- 1. Ποια μέτρα ιδιωτικής ασφάλισης θα ευνοούσαν το επιχειρηματικό περιβάλλον και την αγορά εργασίας;*

Ένα ελκυστικό ασφαλιστήριο συμβόλαιο υπέρ του προσωπικού της επιχείρησης αποτελεί κίνητρο προσέλκυσης ικανών στελεχών και σοβαρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημά της στην αγορά εργασίας. Ειδικά, σε μια περίοδο καθήλωσης των μισθολογικών αυξήσεων η ιδιωτική ασφάλιση μπορεί να αναχθεί σε συντελεστή αύξησης της επιχειρηματικότητας. Αρκεί να ακολουθεί κάποιους βασικούς κανόνες, όπως η συγκριτική προσυμβατική ενημέρωση, η προσαρμογή στους επιχειρηματικούς στόχους του εργοδότη και η απρόσκοπτη ενημέρωση των ασφαλισμένων. Φαίνεται να έχει έλθει η εποχή και για καινοτόμα προϊόντα ιδιωτικής ασφάλισης σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Για παράδειγμα, η εξατομικευμένη συνταξιοδοτική προστασία στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς (τα γνωστά στον ευρωπαϊκό προβληματισμό *personal pension products-PPPs*), θα πρέπει να απασχολήσουν περισσότερο τα ασφαλιστικά και τα πιστωτικά ιδρύματα στη χώρα μας.

- 2. Υπάρχουν περιθώρια να αναπτυχθεί η ιδιωτική ασφάλιση υγείας και τι εμποδίζει τις συμπράξεις δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών υγείας;*

Η ιδιωτική ασφάλιση υγείας κάθε άλλο παρά έχει αγγίξει τα όριά της. Η περιορισμένη εισφοροδοτική ικανότητα του πληθυσμού έχει μειώσει το ασφαλιστικό ενδιαφέρον για αναβαθμισμένες ή ολοκληρωμένες υπηρεσίες υγείας. Από την άλλη πλευρά, η πολιτεία εκμεταλλεύεται σε μεγάλο βαθμό την ευαισθησία (ακόμα;) της ελληνικής οικογένειας, η οποία συμπαρίσταται στο μέλος της που έχει ανάγκη υγειονομικής φροντίδας. Τα ασφαλιστικά προϊόντα στο χώρο της υγείας παρακολουθούν συνήθως βελτιωτικά τις κρατικές παροχές υγείας, οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται από προβλεψιμότητα. Υπάρχουν περιθώρια για την ανάπτυξη της ασφαλιστικής βιομηχανίας και στο σχεδιασμό καινοτόμων (αυτοτελών) ασφαλιστικών καλύψεων υγείας, αλλά και στην υποβολή ρεαλιστικών προτάσεων σύμπραξης του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα υγείας. Τη σύμπραξη αυτή εμποδίζουν μερικές από τις πολιτικές των τελευταίων δεκαετιών για τη λεγόμενη κοινωνική (μη ανταποδοτική) υγειονομική περίθαλψη. Η έννοια των «αναγκαίων» υγειονομικών φροντίδων πρέπει να παραμένει ιατροκεντρική. Δεν νοείται να αντιμετωπίζεται ως πεδίο διαπραγματευτικών εντάσεων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για την αύξηση πολιτικού ή οικονομικού οφέλους. Μελέτες ποσοτικής και ποιοτικής εκτίμησης των χρόνιων ελλείψεων του κρατικού συστήματος υγείας, οι οποίες θα μπορούσαν να καλυφθούν με σύμπραξη ιδιωτικών υπηρεσιών, δεν προωθούνται σε ικανοποιητικό βαθμό. Εκτιμάται ότι και επενδυτικό και ασφαλιστικό ενδιαφέρον θα υπήρχε.

- 3. Μπορούν τα πανευρωπαϊκά ή διακρατικά συνταξιοδοτικά προγράμματα να εξυπηρετήσουν τη δοκιμαζόμενη δημόσια επικουρική ασφάλιση;*

Στο ερώτημα αυτό η απάντηση είναι καταφατική με ορισμένες απλές προϋποθέσεις. Είναι γεγονός ότι ο ενιαίος δημόσιος φορέας επικουρικής συνταξιοδότησης και εφάπαξ υφίσταται τη δημογραφική πίεση της αύξησης των δικαιούχων και την έλλειψη κρατικής εγγύησης, ώστε –αν δεν προκύψει κάποια διορθωτική κίνηση- θα αντιμετωπίσει σύντομα προβλήματα βιωσιμότητας και ανεπάρκειας παροχών. Οι εν ενεργεία ασφαλισμένοι συμπληρώνουν τις συντάξεις των απομάρων της εργασίας, αλλά δεν δημιουργούν ικανοποιητικές προσδοκίες για τις δικές τους συντάξεις. Το κενό αυτό δημιουργεί ήδη ανησυχία στις κλαδικές συνδικαλιστικές οργανώσεις που είχαν αναγκαστικά συναινέσει τη συγχώνευση στο ενιαίο ταμείο πριν μια πενταετία και ήδη τους απασχολεί, πως θα καλύψουν το σχετικό κενό. Εκτός από τη διαθέσιμη επαγγελματική ή ιδιωτική ασφάλιση σε εθνικό επίπεδο, αξιόλογες λύσεις επικρατούν και εκτός Ελλάδος. Ενδεικτικά, αναφέρεται η επέκταση των υφιστάμενων (ή των εξελισσόμενων) πανευρωπαϊκών συνταξιοδοτικών

προγραμμάτων και η αξιοποίηση των διακρατικών συνταξιοδοτικών συστημάτων με χώρες διακίνησης εργατικού δυναμικού. Η κάλυψη του κενού ήδη εξασφαλίζεται στο χώρο πολυεθνικών εταιρειών που διατηρούν ανοικτά επαγγελματικά ταμεία. Μια από τις προϋποθέσεις είναι η διασύνδεση με κοινωνικούς εταίρους της αλλοδαπής που είχαν την πρωτοβουλία ίδρυσης πανευρωπαϊκών ή διακρατικών συνταξιοδοτικών καθεστώτων, ώστε να επωφεληθούν και οι Έλληνες εργαζόμενοι. Άλλες προϋποθέσεις είναι η χαλάρωση των capital controls και η εισαγωγή εξαίρεσης (opting out) από διπλές εισφορές επικουρικής ασφάλισης, την οποία εξαίρεση απολαμβάνουν σήμερα μόνον οι ασφαλισμένοι στα τέσσερα επαγγελματικά ταμεία που προήλθαν από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

4. *Γιατί μέχρι σήμερα δεν υπήρξε η αναγκαία κοινωνική συναίνεση στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της κοινωνικής ασφάλισης; Υπάρχουν θετικές προοπτικές;*

Οι κοινωνικοί εταίροι στη χώρα μας συμφωνούν κατ' αρχή σε πολλά θέματα που αφορούν την κοινωνική ασφάλιση και υπήρξαν στο παρελθόν προπομποί αξιόλογων ρυθμίσεων, όπως η τριμερής χρηματοδότηση (από το κράτος, εργοδότες και ασφαλισμένους). Στην τελευταία, μάλιστα, εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας είχαν συζητήσει και την εισαγωγή ενός εθνικής εμβέλειας ταμείου επαγγελματικής ασφάλισης για την αποφυγή της φτωχοποίησης των εργαζομένων από τις ανεπαρκείς κατώτατες συντάξεις. Δεν αρκεί, όμως, η συναίνεση των κοινωνικών εταίρων, όταν το κράτος έχει την τελευταία λέξη σε ένα δημόσιο θεσμό. Η ωριμότητα των κυβερνήσεων και των εκπροσώπων επαγγελματικών οργανώσεων σε άλλες χώρες έχει οδηγήσει στο να γίνεται σεβαστή η κοινωνική συναίνεση σε μια κοινωνικοασφαλιστική μεταρρύθμιση, ακόμα και αν συνεπάγεται κάποια δημοσιονομική επιβάρυνση. Στη χώρα μας θα πρέπει να καθιερωθεί ως άγραφος θεμελιώδης κανόνας ο σεβασμός των προτάσεων κοινωνικής συναίνεσης, όταν αυτή έχει αναλογιστική τεκμηρίωση από δημοσιευμένα στοιχεία. Με την προϋπόθεση αυτή θα μπορούσε να γίνει λόγος για θετικές προοπτικές και ως προς την αποκατάσταση ενός ουσιαστικού κοινωνικού διαλόγου στη χώρα μας.

5. *Αν μειωθούν οι ασφαλιστικές εισφορές, δεν θα ευνοηθούν στον ανταγωνισμό οι επιχειρήσεις έντασης εργασίας σε βάρος των επιχειρήσεων σύγχρονης τεχνολογίας;*

Δυστυχώς αυτός ο κίνδυνος μαθηματικά ισχύει. Οι εταιρείες με μεγάλο αριθμό εργαζομένων θα επιβαρύνονται με λιγότερες ασφαλιστικές εισφορές, ενώ οι επιχειρήσεις μοντέρνας τεχνολογίας δεν θα εξοικονομήσουν ανάλογο λειτουργικό κόστος. Ωστόσο, με μια αναλογική φορολογική επιβάρυνση επί του φορολογητέου κύκλου εργασιών ο κίνδυνος αυτός θα μπορούσε να ελαχιστοποιηθεί.

6. *Με δεδομένο ότι οι σύσσωμος ο πολιτικός κόσμος εκφράζεται υπέρ της επαγγελματικής ασφάλισης, γιατί ο νομοθέτης μας διστάζει να διευκολύνει αυτό το θεσμό;*

Πραγματικά η εμμονή να μην εκσυγχρονίζουμε το θεσμό της επαγγελματικής ασφάλισης είναι ανεξήγητη. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις, γνωρίζοντας το ενδιαφέρον της κοινωνίας για την ανάπτυξη μορφών συμπληρωματικής ασφάλισης, χρησιμοποιούν το θεσμό των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης ως εργαλείο για την προώθηση ορισμένης οικονομικής πολιτικής ή για την ικανοποίηση αυτών που αντιδρούν σε συγκεκριμένη κοινωνική πολιτική. Για παράδειγμα, η Εθνική Αναλογιστική Αρχή παρέμενε για πολλά χρόνια ακέφαλη, ώστε να μην μπορούν να εγκριθούν νέα TEA και να αναπτυχθούν τα ομαδικά ασφαλιστήρια. Πρόσφατα, δόθηκε η υπόσχεση διευκόλυνσης των επαγγελματικών ταμείων σε επιστημονικούς φορείς, προκειμένου να μειωθούν οι αντιδράσεις για τις υπέρογκες υποχρεωτικές εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση. Ένας άλλος λόγος που κάνει διστακτικό τον Έλληνα νομοθέτη, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες, είναι η επιφυλακτικότητα που έχουν δείξει μέχρι σήμερα οι κοινωνικοί εταίροι, στους οποίους δεν είναι πειστικά τα φορολογικά και λοιπά πλεονεκτήματα από την επαγγελματική ασφάλιση. Δεν θα περίμενε κανένας, χωρίς μια γενικευμένη πίεση, να πάρει μια «αριστερή κυβέρνηση» την πρωτοβουλία ανάπτυξης ενός θεσμού

ιδιωτικής (προαιρετικής) ασφάλισης. Ίσως κάτω από την πίεση της επικρατούσας ευρωπαϊκής τάσης να μπορούσαν να ξεπεραστούν οι σχετικοί δισταγμοί.

7. Μπορεί να ωφελήσει η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων την οικονομική ανάπτυξη σε εθνική κλίμακα;

Οι εργασιακές σχέσεις πρέπει να ρυθμίζονται κανονιστικά, όταν το ένα από τα δύο μέρη (εργοδότες ή εργαζόμενοι) έχει σαφώς μειωμένη διαπραγματευτική ικανότητα απέναντι στο άλλο, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η διευθέτηση με απ' ευθείας διαπραγμάτευση. Επίσης, όταν με τις συμφωνίες τους οι κοινωνικοί εταίροι επιχειρούν να παρακάμψουν τη δημοκρατικά επιλεγμένη κοινωνική πολιτική. Επειδή όμως οικονομικοί και κοινωνικοί λόγοι επηρεάζουν ουσιαστικά τις παραπάνω εκτιμήσεις, ο νομοθέτης και η διοίκηση καταφεύγουν συνήθως σε κανόνες περιττούς ή λεπτομερειακούς, οπότε γίνεται λόγος για την ανάγκη απορρύθμισης. Σε επιχειρησιακή κλίμακα, όπου υπάρχει κοινή συνείδηση του αναπτυξιακού συμφέροντος, θα μπορούσε να ωφελήσει η απορρύθμιση, όταν παρεμποδίζεται η επιχειρηματική πρωτοβουλία και όταν έμμεσες κανονιστικές διακρίσεις νοθεύουν τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων. Σε εθνική κλίμακα η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων ωφελεί, μόνο όταν δεν συνεπάγεται υπερβολική μείωση των ελάχιστων ορίων προστασίας των εργαζομένων ή υπερβολικό περιορισμό του διευθυντικού δικαιώματος. Δεν νοείται, δηλαδή, απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων σε βαθμό που να ματαιώνει την αποτελεσματικότητα της εργασίας ως παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Αντίθετα, είναι επιβεβλημένη η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας, η οποία συνιστά σοβαρό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης σε εθνική κλίμακα.

8. Επιδοτώντας την επαγγελματική κατάρτιση μήπως ευνοούμε τελικά τις χώρες εκείνες, στις οποίες μετακινείται το εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό μας;

Η οικονομική κρίση αύξησε τη διακίνηση του καταρτισμένου επιστημονικού και εργατικού δυναμικού προς άλλες χώρες που παρέχουν ευνοϊκότερες συνθήκες απασχόλησης. Αναπόφευκτα ευνοούνται οι χώρες υποδοχής, αλλά δεν πρέπει για το λόγο αυτό να ανακοπεί η επιδότηση της επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας. Αρκεί να είναι στοχευμένη σε παραγωγικούς κλάδους που παρουσιάζουν διαχρονικές ελλείψεις και αυξημένη ζήτηση, π.χ. νοσηλευτικά και τουριστικά επαγγέλματα. Πρέπει όμως να σταθμιστεί και η ενδεχόμενη επιστροφή του «ξενιτεμένου» εργατικού δυναμικού, γιατί δεν βρίσκουν συχνά τις συνθήκες απασχόλησης που είχαν αναζητήσει στο εξωτερικό. Συνεπώς, η επιδότηση μιας επαγγελματικής κατάρτισης για θέσεις εργασίας που παρουσιάζουν σήμερα ζήτηση ενδέχεται να αποβεί αλυσιτελής, καθώς οι «επιστρέφοντες» θα προτιμώνται λόγω μεγαλύτερης εμπειρίας.

9. Υπάρχει λόγος που στη χώρα μας εξακολουθούμε να συγχέουμε την κοινωνική ασφάλιση με την κοινωνική πρόνοια;

Η επιστήμη έχει κάνει το καθήκον της και η οριοθέτηση της κοινωνικής ασφάλισης από την κοινωνική πρόνοια είναι σαφής εδώ και δεκαετίες. Η σύγχυση των δύο θεσμών κατά την άσκηση κοινωνικής πολιτικής είναι συνειδητή, γιατί μερικοί πίστεψαν ότι αρκεί να συνθέσουμε τα θετικά στοιχεία του κάθε θεσμού για να δημιουργήσουμε ένα αποτελεσματικό σύστημα κοινωνικής προστασίας. Η πολιτική αυτή έχει αρκετά ερείσματα και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά σιγά-σιγά γίνεται αντιληπτό ότι η καθαρότητα των θεσμών έχει αυτοτελή αξία και ότι δεν είναι δυνατόν να απομονωθούν μόνο τα πλεονεκτήματα ενός συστήματος και να αγνοηθούν οι αδυναμίες του. Ειδικά στη χώρα μας έχουμε επιλέξει μια συγκεχυμένη κοινωνική πολιτική, ως προς τις έννοιες του ασφαλιστικού κινδύνου και της κοινωνικής ανάγκης, με αποτέλεσμα το κοινωνικό κράτος να καταστεί ιδιαίτερα δαπανηρό και συνεπώς ευάλωτο σήμερα στους διεθνείς δανειστές μας. Δεν αποκλείεται, εξάλλου, η εξεταζόμενη σύγχυση να μην οφείλεται μόνο σε άγνοια, αλλά σε πολιτικές σκοπιμότητες. Για παράδειγμα, ένα μικτό σύστημα κοινωνικής προστασίας

μεταρρυθμίζεται ευκολότερα από μια θεσμική εγγύηση, ενώ μια αναποτελεσματική δημόσια κάλυψη ευνοεί την αντίστοιχη ιδιωτική κάλυψη.

10. Τα ισχύοντα ομαδικά ασφαλιστήρια συνιστούν απαγορευτικό παράγοντα εξαγορών και συγχωνεύσεων;

Η ισχύς διαφορετικών ομαδικών ασφαλιστηρίων μεταξύ εξαγοραζόμενων ή συγχωνευόμενων επιχειρήσεων δεν συνιστά απαγορευτικό παράγοντα της αναδιάρθρωσης. Καθιστά όμως τη μετάβαση πιο χρονοβόρα, μέχρι να αναπροσαρμοστούν οι αποκλίνουσες ασφαλιστικές συμφωνίες, έτσι ώστε να μην προκύψουν συνθήκες άνισης μεταχείρισης ή μονομερούς μεταβολής των συνθηκών. Θεωρητικά υπάρχει ο κίνδυνος αντιρρήσεων κατά τις συμβατικές διαπραγματεύσεις από εμπλεκόμενους τρίτους και από επαγγελματικές οργανώσεις. Ωστόσο, το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο δεν φαίνεται να παρεμποδίζει τις εξαγορές και συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων. Αρκεί και τα ομαδικά ασφαλιστήρια να εμπεριέχουν διευκολυντικούς όρους για την απρόσκοπτη μεταφορά προσδοκιών ή για την πρόωρη εξαγορά δικαιωμάτων.
